

Motion till riksdagen 2019/20:3559

av **Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2019/20:129 Effektivare hantering av häktningar och minskad isolering

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att längsta sammanhängande tid för häktning av barn under 18 år ska vara 30 dagar.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att barn under 18 år ska placeras på särskilda ungdomshem i stället för häkten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen beslutar att barn under 18 år aldrig ska placeras i polisarrest.

2 Inledning

Sverige har sedan 1991 regelbundet blivit kritiserat av FN:s och Europarådets tortyrkommittéer för långa häktningstider och isolering av misstänkta genom restriktioner. Kritiken mot Sverige har inte bara upprepats under många år utan dessutom varit mycket omfattande, då de intagnas situation bl.a. har beskrivits som inhuman och förnedrande, främst på grund av omfattningen av restriktionerna som innebär långa tider av isolering. Kritiken från FN:s tortyrkommitté har varit särskilt hård när det gäller isolering av unga i polisceller eller andra förvar, och kommittén anser att Sverige bör avskaffa det systemet. I dag kan unga människor isoleras i 22 timmar om dygnet under långa perioder. Enligt FN:s specialrapportör mot tortyr är isolering av detta slag att likställa med tortyr eller grym, omänsklig, förnedrande behandling. Sådan behandling är förbjuden enligt artikel 37 i barnkonventionen som gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020. FN oroas även över de självmord och självmordsförsök som har skett bland unga som placerats i häkte och som tros vara ett resultat av isoleringen. FN-kommittén kräver att Sverige helt avskaffar isolering av barn i polisarrest, i häkte och på särskilda ungdomshem samt utreder självmordsfallen i häkten. Även FN:s barnrättskommitté har vid sin senaste granskning av Sverige riktat kritik mot det stora antal barn som varje år sätts i polisarrest.

Barnombudsmannens rapport, Från insidan – Barn och ungdomar om tillvaron i arrest och häkte, om häktade barn som misstänks för allvarliga brott (2013) visar hur barn och unga utsätts för behandling som strider mot såväl barnkonventionen som EU-regler.

Eftersom barn skiljer sig från vuxna när det gäller såväl fysisk som psykisk utveckling samt känslomässiga och utbildningsrelaterade behov så är det självklart att unga som häktas är extra utsatta för den stress och påfrestning som både häktningen i sig och isolering innebär. Forskning visar att isolering redan efter några dagar är skadlig för en människa och att den orsakar framför allt psykiska, men ibland även fysiska, skador. Särskilt skadlig är isolering för personer under 18 år. Att som barn vara inlåst i ensamhet nästan dygnet runt innebär en stor påfrestning och är skadligt även om det endast pågår under kort tid. Barnen drabbas dock inte enbart psykiskt av inlåsningsen. Även kroppsliga funktioner som balans och motorik försämras markant.

Vänsterpartiet har därför återkommande motionerat om att vi vill att det införs ett förbud både mot isolering av unga och mot att placera barn och unga i häkten. Vi har under flera års tid krävt att det ska genomföras förändringar som innebär att barn som misstänks för brott som kräver häktning placeras i en miljö som är särskilt anpassad för barn och unga (se t.ex. mot. 2019/20:150, mot. 2018/19:3044 och mot. 2017/18:3605).

3 Regeringens förslag

Regeringen lämnar i sin proposition ett antal förslag som syftar till en effektivare hantering av häktningar. Förslagen syftar till ökad rättssäkerhet och till att barnrättsperspektivet ska få ett större genomslag. Bland annat föreslås att en person som är misstänkt för brott föreslås vara häktad i längst sex månader fram till dess att åtal har väckts. Om den misstänkte inte har fyllt 18 år föreslås i stället en längst häktningstid på tre månader. Tiderna får dock överskridas om det finns synnerliga skäl, t.ex. när det misstänkta brottet är särskilt svårutrett för att det utgör en del av organiserad eller gängrelaterad brottslighet.

En misstänkt som är under 18 år och intagen i häkte föreslås få rätt att vistas med personal eller någon annan i minst fyra timmar varje dag. Vidare föreslår regeringen att rätten ska besluta vilka slags restriktioner åklagaren får ge en misstänkt. Den som inte har fyllt 18 år och som är gripen eller anhållen föreslås få hållas i förvar i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt och ska därför som utgångspunkt placeras på något annat ställe. Det tydliggörs i förslaget att den som inte har fyllt 18 år får anhållas endast om det finns synnerliga skäl.

Vänsterpartiet är i huvudsak positivt till regeringens förslag, särskilt när det gäller hanteringen av vuxna häktade. När det gäller förslagen om barn under 18 år har vi en del invändningar som vi redogör för nedan.

4 Vänsterpartiets ställningstagande

4.1 Tidsgränser för häktning av barn

Regeringen föreslår i propositionen att en misstänkt ska få vara berövad friheten som häktad under en sammanhängande tid om högst sex månader fram till dess att åtal har väckts. Om den misstänkte inte har fyllt 18 år när häktningsbeslutet verkställs ska motsvarande tid, enligt regeringen, vara tre månader.

Barnombudsmannen skriver i sitt remissvar att de kunnat identifiera allvarliga kränkningar av barns grundläggande rättigheter och stora brister i tillämpningen av barnkonventionen efter att ha lyssnat bl.a. till barn som varit placerade i arrest och häkte. För att Sverige ska leva upp till bl.a. barnkonventionen och i ljuset av den skarpa kritik som experter på mänskliga rättigheter länge riktat mot Sveriges hantering av häktade barn föreslår Barnombudsmannen att tiden som barn kan vara häktade begränsas ytterligare. Enligt Barnombudsmannen bör den längsta tiden för häktning av barn vara 30 dagar i stället för tre månader. Stockholms universitet (juridiska fakulteten) föreslår samma tidsbegränsning.

Vänsterpartiet delar remissinstansernas uppfattning av de skäl som anförs ovan.

Den längsta sammanhängande tiden för häktning av barn under 18 år ska vara 30 dagar. Detta bör riksdagen besluta.

4.2 Särskilda ungdomshem i stället för häkte

I utredningen SOU 2016:52, som ligger till grund för den aktuella propositionen, lämnas förslag som går i linje med vad Vänsterpartiet länge efterfrågat. Dels föreslås att häktade som vid tiden för verkställigheten av häktningsbeslutet inte har fyllt 18 år ska förvaras på särskilda ungdomshem. I de fall där det finns mycket starka skäl mot förvaring på särskilda ungdomshem får dock åklagaren besluta att barnet i stället ska förvaras i häkte. Dels vill utredningen att isolering av unga förbjuds. Utredningen föreslår dock att den som inte har fyllt 18 år och är häktad, alternativt anhållen men placerad i häkte, ska ha rätt till minst fyra timmars vistelse tillsammans med någon annan varje dag men understryker att det är en absolut miniminivå. Mot bakgrund av att utredningen föreslår att häktning av barn som huvudregel ska verkställas på särskilda ungdomshem får detta förslag framför allt konsekvenser för de häktade barn som, på grund av att det föreligger mycket starka skäl, har placerats i häkte. Utredningen framhåller även att det är viktigt att fyratimmarsregeln inte blir normerande i begränsande riktning för de barn som placeras på särskilda ungdomshem. På de särskilda ungdomshemmen förutsätts att barnen får betydligt mer mänsklig kontakt än så. Utredningen hänvisar till forskning som visar att isolering redan efter några dagar är skadlig för en människa och att den orsakar framför allt psykiska, men ibland även fysiska, skador. Särskilt skadligt är isolering för personer under 18 år.

Vänsterpartiet beklagar att regeringen har valt att inte gå vidare med utredningens förslag om särskilda ungdomshem i den nu aktuella propositionen. Visserligen föreslår regeringen att en misstänkt som är under 18 år och intagen i häkte ska få rätt att vistas med personal eller någon annan i minst fyra timmar varje dag. Vi anser dock att frågan om rätt till personlig kontakt är nära sammanknuten med utredningens förslag om särskilda ungdomshem enligt det refererade resonemanget ovan. Regeringens förslag är

därigenom otillräckligt och löser inte grundproblemet med att barn isoleras i häkten. Enligt vår mening ska barn under 18 år över huvud taget inte isoleras på det sätt som förekommer i dag. Detta synsätt delar vi bl.a. med FN:s tortyrkommitté (se ovan). Utredningens förslag om att häktning av barn ska verkställas på särskilda ungdomshem tillstyrks även av Barnombudsmannen.

Regeringen bör återkomma med förslag som innebär att barn under 18 år ska placeras på särskilda ungdomshem i stället för i häkten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Placering av barn i polisarrest

Regeringen föreslår i propositionen att den som inte har fyllt 18 år och som är gripen eller anhållen ska få hållas i förvar i polisarrest endast om det är absolut nödvändigt. Barnombudsmannen anser dock i sitt remissvar att förvaring av barn i polisarrest aldrig bör vara tillåten. Normalt bör i stället den som är under 18 år och anhålls förvaras under bevakning i ett förhållningsrum eller liknande utrymme. Om detta inte är möjligt bör hen placeras i häkte (dvs. särskilt ungdomshem) i stället för i en arrest.

Vänsterpartiet delar Barnombudsmannens uppfattning.

Barn under 18 år ska aldrig placeras i polisarrest. Detta bör riksdagen besluta.

Linda Westerlund Snecker (V)

Christina Høj Larsen (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Mia Sydow Mølleby (V)

Jessica Wetterling (V)